

"ҮЛЭ ТЭТИМНЭЭХ, КЭСКИЛЛЭЭХ"

Түүрү киһи тыл этэн үлэни үчүгэйинэн сыаналаатылар.

БАХСЫГА

Отчуоту иккэ 67 киһи кэлбит. Нэһилиэк баһылыга И. Ф. Барашков муньаа салайда. Бопуруостар ыччат отделе үлэтигэр, сибээһинэн хааччылыгы, суол оҥоруугу, ээһинэн хааччылыгы, сылы иттигитигэр, албох оролох ийэлэри наараадылааһынга, о. д. а. киирдилэр.

И. П. Шеломов такси төлөбүрүн кон-туроолуура, транспорт өтөтүгэр кырдыаҕастарга чэгчэллэри көрөргө эттэ.

Ж. Ф. Барашков эр дьон доруобуйаларын көрдөрүүлэригэр анал программаны үлэтигэр наараадылар бэлэтигэ. Баһылык сага үлэһэн эрэр структура табыластаары, үлэ кестер-биллэр буолан иһэрин дьон сыаналааһын эттэ.

И. И. Барашков Бахсы нэһилиэгэ улуу дьаһалтатын шэфтэлэрин, биргэ үлэһиттэ кэстэллэх былааннаахтары саахта. Улуу үрдүнэн далааһынаах үлэ сарламмыттан астынарын биллэрдэ.

А. И. Шеломов олохтоох ЖСПК былааннаахты үлэһитин эттэ. Нэһилиэк депутаттара тыа хаһаайыстыбатын сайынарыла болорто ууран үп көрбүтүгүн бэлэтигэ.

Сэттэ киһи санааларын үлэстэн, сылаагы үлэни үчүгэйинэн сыаналаатылар.

АЛАҔАРГА

Отчуотка 116 киһи сырытта. Нэһилиэк баһылыга Н. П. Попов муньаа салайда. Ыччат отделе миэстэр сылдан үлэһитингэр, кредитиэни туһаныла, электроотунан хааччылыгы, стоматология үлэтигэр, субсидияны туһаныла, сүөһү сүтүүтүгэр, иттигэр систимэ көлбонуга о. д. а. бопуруостар киирдилэр.

И. И. Хон тыа хаһаайыстыбатын сайынарыла республика оттугун аастыт сыла албох көмө оҥоруллубутун бэлэтигэ. "Улууспут бары көрдөрүүлэргэ ийини сыдыарытан үрөхтө. Үгү, эт сыанатыгар үрдөһүн наада. Сүөһү, сылы иттигиттэн кыра дохуоту аарыбыт тухары таннары бары тахса туруоҕу. Ыччат бу салаага үлэһэ суоҕа. Урут оскуоланы бүтэрбиттэр производствода үлэһэн баран үрөхкэ киириилэр этэ. Маны сөргүтүүхкэ наада", — диэтэ.

Г. Г. Окольников улуу баһылыга үлэтин тэтимнээхтик саралаабытын хайраата. Тыа хаһаайыстыбатын үлэтигэр улахан уопуттаах киһи улууһу салыара ийиниэ туһалаах, кэсеплэх буолуо диэтэ. Наар көрдүүрү, бөлөһө эрбэни тохтоору, оторон таһаарыны үрдүгү соруу туруоруна наараады бэлэтигэ.

А. С. Мохначевская тыа сирин олохтоохторо олорор усулуобуйаларын тупсарар кам кэлбитин, бу аныгы олох ирдэһэ буоларын эттэ. Култуура улахан-нык сайдыбыт нэһилиэгэр сага кулууп тутулар кэмэ кэлбитин бэлэтигэ.

Алта киһи тыл этэн үлэни үчүгэйинэн сыаналаатылар.

Муньахтарга түмүк тыл этэригэр А. Т. Ноговицын отчуотка нэһилиэк ахсын албох киһи кыттыбытын, хойутааһына суох кэмгэр сараламмыттарын бэлэтигэ. Нэһилиэк экономической көрдөрүүлэриттэн, сүөһү, сылы ахсааньтан, кинилэргэн бордуюксуйаны ылылтай сайдыыла, дьон олохсуйуула, дохуоттаах буолуула, тутуулар ыттылыла тутулуктаары, сибээстэрин эттэ, холбурдары арылтаата. Үлэни-хамнаһы ити туһаайыларга күүһүрдэри соруу быһыыһыан туруорда. Муньахтарга кытты үрдүгүн курдук улуу нэһилиэһинэ түмсүүлэх, биер санаалаах буоларыгар ытырда.

Алексей СЛЕПЦОВ

Ахсынны 20-21 күнүгүгэр сылаагы ыттылар улуу дьаһалтатын 2013 сылаагы (11 ай түмүгүнэн) үлэтин отчуота нэһилиэктеринэн саралаанна. Баһылыгы отчуот уратытынан улуу баһылыга Андрей Тимофеевич Ноговицын солбуйааччыларын, департамент, управлениелар, тэригтэлэр салаааччыларын биер бөлөххө түмүтэ буолар. Барыта 40 киһи буолан сырыттылар. Маньаа састабынан улуу бары нэһилиэктеригэр сыдыахтара.

Ахсынны 20 күнүгэр отчуотка кыттар бөлөх Арыылаах, Кытаанах, Сылаа нэһилиэктеригэр сырытта.

АРЫЫЛААХХА

Муньаахха 65 киһи сырытта. Муньаа нэһилиэк баһылыга Н. Е. Сыромятников салайан ытты. Отчуоттуур дахылааты улуу баһылыга А. Т. Ноговицын отчуотка 2013 сылаахха ыттылабыт үлэ салааларынан албох сыһыанарлардаах, анализтаах ыттылыгыта дьон болортоотун тарта. Дахылааттыгар көмө ээһинэ сайыдаларынан сыһыанарлар, тиблещалар, бөлө түгүнэр киирү уһулуубуттара көрдөрүлүһүлэр.

Дахылаат киирүгүн албох ыттыла киирдэ. Дьон-сэргэ улуу дьаһалтатын, тэригтэлэр салаааччылар бары кэлбиттеринэн наараады бопуруостарын суругуна, тыһыан хото ыттыган туһанаах хардалары ыттылар. Маньаа почта кэмгэр, кэлбегигэр, таксилар сыаналара аһара улахаа контурооламмытар, бөһөһүнэ үлэтигэр, сирин ылы дохуотуннара оҥорулууларын, субсидияны туһаныла (тыа хаһаайыстыбатыгар, оттуока), о. д. а. 41 ыттыгыт ийири.

Тыл эттигит Н. Н. Борисов сүөһү иттигиттэн дьарыгыгарын, 70-га тиздэр былааннарын эттэ. "3 мөл. сох. кредити ылан туһаныа, быраһыана үрдүгүнэн төлөһөргө ыарахаттары көрөбүн, сага хотон туттарбар хайа эмэ өтүгүн көмөһөргөтү буоллар. Баһыт "Маньаа ооньууларын" үчүгөйдөтүгэр ийири ыттыбыт. Ийинэ дьаһалта оруула улахан. Сүөһү, сылы эттигэ кыһыт туорааһына улахан үлэ ыттылына. Салалта үлэтигэр үчүгэйинэн сыаналаабын", — диэтэ.

А. Н. Петрова иттигэр систимэ көлбонон албох ытты абырааммытын бэлэтигэ, махтанна. Улуу Муньаагы депутат Д. И. Захаров Чурапчы-Арыылаах суолугар 13 км оҥоруллубуттарын, ханан оҥоруула нэһилиэгэр салалтанын соруулаһылыгы олу үчүгэйин эттэ, бу үлэ салгы барарыгар эрбэни биллэрдэ.

Барыта 6 киһи тыл эттэ. Үлэ үчүгэйинэн сыаналаанна.

КЫТААНАХХА

Маньаа буолубут муньаахха 90 киһи сырытта. Баһылык И. П. Имяшев муньаа

ньаагы салайан ытты. Маньаа баһылыга, спортивнай сааланы үлэтигэр, ийи иттигити бөһөһүнэһинэ (бары нэһилиэктергэ ыттыгылар), сүөһү сүтүүтүгэр, тылы, үлэ ветераннарыгар чэгчэтигэргэ, о. д. а. барыта 45 ыттыгыт киирдэ.

И. Н. Попов "Маньаа ооньууларын" сибээстэн, улуу киирүгэр албох тутуу барытын, бөһөһүнэ кестүүтү тупсарын бэлэтигэ. Кытаанах спортивнай нэһилиэк буоларын, улуу киирүгэр албох спортсмен ситиһилээхтик көмүскэбит, кэсеплэх ыччат элбегин эттэ, бюджет харчыта дууһанан үлэһитин, быһыт киһиэ спортивнай саала сабыллар баһаһыаннааһымытын, ийини үлэтигэр дьаһалта көмөһөргүгэр көрдөстө.

Х. Н. Попова отчуот сонунук туруоруллубутун, тэригтэ салаааччылар бары кэлбиттерин бийиригэр биллэрдэ. Улуу баһылыга кыһыт нэһилиэктергэ болортооту уураага эһитэ турарыгар эрбэни, ийинэ үлэһит сараламмытарын, улуу үрдүнэн үлэ-хамнаа сэрэхсигин тахсан эрбэни эттэ.

Д. Н. Монгуш сага кулууп тутуугу саалта туһарылыгыт, "Үтө-дыла" республикатаагы хамсааһынга киилэрин, үп-харчы булуутугар көмөһөргө көрдөстө, нэһилиэк дьон-сэргитэ бу тутуула кыра-күүһэ тийиригэр көмөһөргө бэлэмин эттэ.

Бирэ киһи тыл этэн, үлэни бары үчүгэйинэн сыаналаатылар.

СЫЛАННА

Муньаахха 132 киһи сырытта. Нэһилиэк баһылыга Е. А. Сивцев салайда. Инбалиттергэ чэгчэллэр, ийэ кыттылыгы туһаныла, интернетин сибээх, почта үлэтигэр, үгү сыанатыгар, нааспалары ылыла, сирин туһаныла, маһаһын үлэтигэр, о. д. а. 48 бопуруос ыттыгытын.

Кэспитиэ бастакынан кыттыбыт Е. П. Вашиев көһөрүлүүгэ барыттарга анылаах Бөһөһүнэ тутуллубуттаах наа-

маньаа бопуруосугар тохтоот. Баһыттары кэмгитэн кэмгэр өрөмүөнүүрү, контуроолууру эттэ. Оттуока боржолор субсидияны оҥоруулар ытты барыларыгар биерэргэ туруоруста.

А. М. Максимов сага оскуола үлэри киилэригитигэр албох учаастактаах нэһилиэк буолалларынан ийиригит баар буоларыгар дьаһалта көмөһөргүгэр эттэ.

А. Г. Черных Түбэ учаастагар үрөһтэр-дьярыктыгар саала үлэри киирүгитигэр улуу дьаһалта улахан-нык өйөһөтүгэр, көмөһөтүгүгэр махталын биллэрдэ. Учаастак сайдыарыгар болорто уураһыгар хамсааһын тахсыбытын бэлэтигэ.

Бирэ киһи тыл этэн үлэни үчүгэйинэн сыаналаатылар.

ТӨЛӨЙГӨ

Муньаахха 106 киһи кыттына. Муньаа нэһилиэк баһылыга Н. И. Амосов такси төлөбүрүн, тийи оҥотторорго учурааттаарын, сир аһын хомуйууу бөһөһүнэһинэ, үгү сыанатыгар, сибээһинэн туһаныла, суол оҥоруугу, эдэр ыаллары сүөһүлэһингэ, о. д. а. барыта 39 бопуруос боржолуна.

С. Е. Сивцев улуу баһылытын 100 хокутаах үлэтин хаһаака тахсыбытын аахытын, телевизорга аһаас эфирин көрбүтүн эттэ. Сага салалта үлэтигэр тэтимнээгин, кэскиллээгин бэлэтигэ.

Кырдыаҕастарга оттуока нуорманан хаһаака көмө оҥорууларын туруоруста.

А. И. Петрова сүөһү сүтүүтэ сылаагы таһаарыларын, маньаа контуроолууру уураһанар күүсэ ыттыларыгар эттэ. Ытты ийиригэ дьон-сэргэ эһитиэһинэ сибээһинэн таһаарыгар ытырда.

Е. Е. Адамов үгү сыанатын эбери туруоруста. Улуу салалтага отчуот форматын уларытыла үчүгэйин, дьон-сэргэ сылаагы ыттылар отчуоту баһылык бейтэ туруоран ийиригэр бэлэтигэ.

Для заключения договора добровольного медицинского страхования требуется всего один документ - паспорт.

МА ЗАХАРОВА,
Чулушманьшаран уштан
шаншанар шудот
шаншаншан

Билээр төлөпүөнү 41-578.
РФ Персептиал фондатын Чурагчы
улутуунаады управлениета.

Бичлэгийн бариал: 16 ч 00 м. Бичлэгийн бариал: 16 ч 00 м. "Сага олох" редакционной-издательской холбооноос 23.12.2013 с. офсетка бичээтэйгээр

«Медицина янги нөлөөтэй, биеийнхээгээсээ өөрчлөгдөхөд бэлэн»

«Санта-Олоха» халыакка Чыраачы улуусун ветеринарияга үлэстэннэрин аһаа сыйлаарыта Ахсыһыбы 24 күнэ, 2013 сый, оттодунунньук, № 193-194 (с)

БЕТЕРИНАРНА ДЕПАРТАМЕНТ
ОНОРОР ӨНӨТҮНН ТУЧАНЫН!

Ты хааныгын хамт
дэргэдэгээр эхлэн
нь арангаар аанаа
Эсрэггүйн хувьд
ветеринарын департамент
дэргэдэгээр өмчлөгч

[illegible]

Материалы по истории и этнографии
Хангайского края
Сборник
Т. 1
Иркутск
1933 г.

[illegible]

ЧИПРОВАНИЕ - АНАЛ ПРОГРАММА

кириштин бүтүндүгү күн ирдегизде буюларга сарбас-
таштын суук буюларын ошк багетт көптөгөтөт.
Чүйдөн интилизан ошодор Чүпачкы уулуи тап сула-

[illegible]

В.Д.ПРОФИНОВА,
гипертензия на начальном этапе
лечения

ЧИНПОБАНИЕ - АНАЛ ПРОГРАМА

А.Н. ИВАНОВ, д.т.н., профессор
Удмуртский государственный университет
Удмуртская Республика, г. Ижевск

Специалист из области здравоохранения, который не имеет опыта работы в области здравоохранения, не может быть нанят на работу в области здравоохранения.

[illegible][illegible][illegible]

«...иногда, когда я бываю в отпуске, мне приходится поехать в командировку, а в это время у меня нет денег, чтобы оплатить проезд. Поэтому я беру билет на проезд в отпуске, а когда еду в командировку, то беру билет на проезд в отпуске, а когда еду в отпуске, то беру билет на проезд в отпуске».

[illegible]

дүлән чыныллыктары. Бу чыныллыктар түпкүрләрнең сүзүлүп чыгышына караганда, кайсы бер чыныллыкта дагы бер үзүлүп чыгыш бер үзүлүп чыгышты билдирә. Чыныллыктар бер үзүлүп чыгышны билдирә.

ΕΧΧΕΙΝΕΤΕ
ΕΧΧΑΤΟΥΡΧΟ

[illegible]

(The following text is mirrored from the top section and appears upside down in the original document)

с кәминнән төрлөн инанышлы 1,5-2 йи булар, Иштатин
һизәр сүзләпәр төрлөх улаатылып уйна садылып 60-75 бәт-
дәһанә аңагәтәс бу кәмнә тиксәр, Бу көм үстәләпәр үлүш

Итак, с точки зрения утилитаризма, неэтично не помогать бедным, если это можно сделать.

Доробар төрүүбүлэт эңирээкка итти сүгүлүтүнн
нниини кэсипини быһаарар тутак болтурар дууһара күүннэх

Выдана 24 кнз, 2013 с/м, отгуроннук. № 193-194(3)

Д

(Signature)

Чурапчы улуун тыатын хаһайы-
стыбатыгар уруккута Карл Маркс со-
хуоска Одьулуун нэһилиэгин дьону-
гар-сэргэтигэр "Бэтэринээр Маайа"
дизн аатынан киэтиник биллибит
биһиги ийэбит Неустроева Мария Ни-
колаевна өр кэмнэргэ сүрдээх бэри-
ниилээхтик үлэлээн-хамсаан ааспы-
тын ахтан - санаан ааһахпыт этэ.

Туох барыта тыынар-тыыннаах барыта
скилистэрин - мутуктаабын төрдүлээрин-
уустаабын курдук, биһиги ийэбит тобус
оҕолоох, үөрэбэ да суох буоллар кээн би-
лиилээх, сир - дойдуга ааттарын эндэллээх
билэр, ханна баарын ыйар-кэрдэр уонна
уруу-аймах төрдүн ууһун ырытар Артемье-
ев Николай Васильевич - Пизрибэй Ньуку-
лай диэн киһи, маннайгы улахан оҕотунан,
1941 сыллаахха алтынныгы төрөөбүтэ.
Кинини 10 ыйдаах кырачаан кыыһы ийэ-
лээх аҕата күүһүнэн күһэйиллэн Хоту Кэ-

ҮЛЭТИГЭР БЭРИНИИЛЭЭХ БЭТЭРИНЭЭР МААЙА

бэйиэгэ көһүүтэ куобах суорданна суула-
ан, саар ыабаска уган илдьэ барбыттар.
"Ол ыйар дьылбалаах сут - кураан кэмтэн
хайдах тыыннаах кэлбитим буолла" диэн
ийэбит саныырын өйдүүбүт. Ол кэмтэн ки-
ни тугу да өйдөөбөтөр даҕаны, дьон кэп-
сээнигэр хайдах тыыннаах эргиллибитэ-
рин сөҕөрө-махтайара, Билигин санаатах-
ха, биһигини орто дойдуга төрөтөр
дьылбата тардыбыт эбит буоллабы.

Ийэбит ийэтэ ыарыһах буолан эдэр
сааһыгар өлөн, бырааттарын, балтыла-
рын көрөр, үөрэттэрэр кыһаллалтан өр
кэмтэ колхуоска ыанньыксытынан үлэлэ-
эбит. Кини кыра эрдэбиттэн быраас бу-
лар баҕалаах эбит. Ол баҕатынан хойуту
да собуу буоллар Алданаабы медучили-
щега бизлээр идэтигэр туттарсан баран
кыайан киирбэккэ "Бэтэринээр" эмиз -
быраас дизбит да, Дьокуускайдаагы тыа
хаһайыстыбатын техникумугар "Ветери-
нар" идэтигэр үөрэхкэ киирэн устудьун
буолар дьолун билэр. Үөрэбин бүтэрэн
кыылыга-сүөһүгэ сүрэхин дууһатын ууран
үлэтин Амма улуунан Сулҕаныттан
саҕалаабыт. Кэлин ыал буолан дойдуга
төннөн кэлэн бэтэринээрдээн, Одьу-
луунна бончоттаах сынныаланна барыар
диэри сүрдээх эппиэтинэстээхтик, бэрини-
илээхтик, таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

Кини үлэтигэр кэмнэргэ саас эрдэ уула-
ах ынабы таһырдыа таһааран төрөтөн, ны-
райы тымныы нымнанан ийини, орус бо-
рооскулары туруоран эр атаһыны улу-
уска бастааһын боруобалаабыта. Ону
таһынан осеменаторунаан үлэлээн улуус-
ка, республикага тийэ үлэтин уопутун

тарбаппыттарын биһигэ үлэлээбит колле-
галара кэпсириллэрэ. Үлэтигэр кэмнэргэ
кыһамнылаах, ситиһиллээх үлэтин бэли-
эти көрөннөр райисполком быһаары-
тынан оройуонна "Идэтигэр бастын" аа-
тын 1988 сыллаахха инэрбиттэр.

Ийэбит эдэрдэргэ наставник. Ол кур-
дук, үөрэхтэрин бүтэрээри сылдыар усту-
дун оҕолор, араас улуустартан кэлэн,
биһигэ олон практиккаларын барар
этилэр. Биһиги кинилэри убай, эдрий
оносторбут. Кэлин үлэтигэр буолан баран
кэлэн ылдыттан, махтанан бараллара.

Биһиги кыра эрдэхпитинэ ийэбит күн
тахса илигинэ тахсан баран, тыын
быһаҕаһынан кэлэн эбиттээн баран, эмиз
күн кииринтэ хойуту кэлэрин өйдүүбүт.
Ол да буоллар сүрдээх минньигэс аһынан
күндүлээн үөрүү бөҕө буоларбыт. Биирдэ
эмиз хотонно барсан ынахтары эмиэрин
көрөрбүт, уонна ити муостаахтарыттан
кутгамматын кыра сылдьан сөҕөрбүт. Са-
ас-күһүн тыбыс-тымныыга тоҕо-тоҕо уу-
лусса устун баайылыбыт сүөһүлөртөн ха-
ан ыаллара. Онно кемелелөн нүмэрдэ-
эх пробиркалары биэрэччи буоларбыт.
Аны ол түбүктэрин быһыыгар оҕустары
таарыччы аттыылларын көрөн болпуруос
үөһэ болпуруос буоларбыт. Дьыэбитигэр
ийэбит ыскапка уура сылдьан туһанар ха-
лын сүөһү ойуулаах кинигэлэрин ылан
көрө-көрө ынах сүөһү буолан хотонноох
ооннуурубут, ветеринар буолан ынахтары
эмтиирбит.

Ийэбит төһө да түүнэри-күнүстэри
үлэлээтэр, нэһилиэгин олоһор
актыбынайдык кытара. Кэнсирдэргэ,

сценкаларга ооннууру солбуллубат арты-
ыска, сцена бэтэрээнэ. Профсоюз тутаах
чилиэнэ буолан ытыллар мунньахтарга,
кэнсирдэргэ, күрэхтэниилэргэ куруутун
кытара. Бончоттаах сынныаланна тахсан
баран кырдыаҕастар түмсүүлэрин биэр
көхтөөх чилиэнэ буолан общественнай
үлэ үөһүгэр сылдыара.

Биһиги күндү киһибит, ийэбит барах-
сан наһаа эйбэс майгылаах, кыраба да
үөрүннээн, аһыныгас, кыһалбалаахха ак-
каастаммакка кемелелер чараас дууһала-
ах киһи этэ. Артемьевтар курдук халыг
аймагы аҕатыттан саҕалаан аймахтарыны
ны үтүө үгэс оностон илээн-саҕалаан
биһигэ хааллардабы. Кэникул кэмнэ-
ригэр бырааттарын, балтыларын оҕоло-
рун дьыэбитигэр ытырар, мунньан ыалды-
ытатар идэлээбэ. Сизинэр таптаан ийэби-
тин «эдийи», үксүгэр «эбээ Маайа» диэн
ыныраллара. Олбуорбут сайын буоллар
эрэ, оҕонно-уруунан туоларын дэриэбинэ
дьоно олутун сөҕөрө "Хаһыабыт бу
дьыэбитигэр, ханна бары батабыт?" дэһэл-
лэрэ.

Ийэбит барахсан түөрт кыыһы оҕоло-
он, атахтарыгар туруоран, үөрэхтээх
үлэтигэр дьон онортоон ийэ буолуу дьолун,
эбээ буолар үөрүүтүн билэн бардабы.
Оҕолоро, сизинэрэ кини үтүө аатын
үрдүктүк тутан олохтут суолугар аартык
оностон ийэбит олоһорун баҕарбыт олоһун
салгыахпыт буоллабы.

Ахтыны суруйдулар
оҕолоро.
2013 сэл, Одьулуун нэһ.

РИНОПНЕВМОНΙΑ ЛОШАДЕЙ

Ринопневмония лошадей - это острая, легко передающаяся бо-
лезнь, характеризующаяся респи-
раторным заболеванием у жере-
бят и абортными у кобыл во второй
половине жеребости, которые час-
то проходят без заметных симпто-
мов и предвестников родов.

На территории нашей респу-
блики зарегистрирован 1 неблаго-
получный пункт по ринопневмонии
лошадей - в МО "Кытанахский на-
сел" Чурапчинского улуса.

Экономический ущерб обус-
ловлен потерей до 90 % приплода,
временной потерей работоспособ-
ности и отставанием в росте и раз-
витии жеребят, особенно при тя-
желом течении болезни, а также
зависит от организации ветеринар-
но-санитарных мероприятий.

В естественных условиях бо-
леют лошади, пони, ослы и мулы
всех возрастов и пород независи-
мо от пола. Более чувствительны
чистокровные породы и молодняк
до 1 года. Источник возбудителя
инфекции - больные животные, у
которых вирус находится в крови,
в верхних дыхательных путях, по-
ловых органах, у жеребых кобыл -
в плоде, плодных оболочках,
плодных водах, а также перебо-
левшие животные и вирусоносители.

Возбудитель болезни в благо-
получное хозяйство попадает с за-
болевшими лошадьми либо скры-
тыми носителями вируса. Вирус
расположен в крови, носовых сек-
ретах, передается воздушным спо-
собом. Абортировавшие кобылы
экстрагируют вирус с плодными

водами и оболочками.

При возникновении болезни на
хозяйство (табун, ферму) накла-
дывают ограничения, направлен-
ные на предупреждение распро-
странения возбудителя и ликвида-
цию болезни. Запрещают ввод и
вывод лошадей. Ограничивают пе-
ремещение лошадей внутри хо-
зяйства. Изолируют абортировав-
ших кобыл, абортиро-
ванные плоды,
подстилку
уничто-
ж а -
ют,

ко-
ню ш-
но дезин-
фицируют.
Лошадей неблаго-
получного хозяйства вакциниру-
ют.

Ринопневмония лошадей, воз-
никнув в коневодческом хозяй-
стве, принимает характер стаци-
онарной инфекции. Острые вспыш-
ки чередуются с периодами стер-
того, атипичного течения болезни.
В неблагополучных табунах вирус
сохраняется благодаря способно-
сти длительное время переживать

в организме лошадей, универсаль-
ности механизма передачи и крат-
ковременности постинфекционно-
го иммунитета. Кроме того, для ри-
нопневмонии лошадей характерна
сезонность - наибольшее число
больных животных отмечают осе-
нью и в начале зимы.

По ряду свойств различают
два подтипа вируса: респиратор-
ный и фетальный. Респи-
раторные штам-
мы вызыва-
ют пора-
ж е -

ние
орга-
нов дыха-
ния и единич-
ные аборты, феталь-
ные - аборты и единичные случаи
заболевания органов дыхания.
Респираторная форма харак-
теризуется повышением температу-
ры тела, депрессией, отсутстви-
ем аппетита, конъюнктивитом и
воспалением слизистой оболочки
носа, иногда ринофарингитом.
У жеребых кобыл ринопневмо-
ния может спровоцировать абор-
ты, причем абортуют как кобы-

лы с респираторной формой бо-
лезни, так и не имеющие видимых
симптомов заболевания.

При респираторной форме бо-
лезни, протекающей без осложне-
ний, молодняк выздоравливает.
Жеребых кобылы абортуют и
приходят в охоту в положенные
сроки, как после нормальных ро-
дов.

Для особого предупреждения
болезни применяют вакцины - жи-
вые и инактивированные.

Меры профилактики основыва-
ются на строгом соблюдении
общих профилактических и оздо-
ровительных мероприятий. Для
предупреждения заноса вируса
ринопневмонии в хозяйство запре-
щается завозить лошадей из не-
благополучных хозяйств, а также
из пунктов, где в течение послед-
них 2 мес наблюдались аборты.
Всех поступающих лошадей со-
держат в профилактическом ка-
рантине в течение 30 дней. Если за
это время у животных не было от-
мечено повышения температуры
тела, признаков поражения верх-
них дыхательных путей и абортов,
их переводят в группу здоровых
животных. Специфических
средств лечения больных живот-
ных не разработано.

На территории нашей респу-
блики зарегистрирован 1 неблаго-
получный пункт по ринопневмонии
лошадей - в МО "Кытанахский на-
сел" Чурапчинского улуса.

Управление Федеральной
службы по ветеринарному и
фитосанитарному надзору по
РС(Я).

КӨР-КҮЛҮҮ

Бастагы куурус ус-
тудьуона зоология экс-
эмэнин туттара оло-
рор:

- Сүөһү тарына
түөрт уостаах, сиби-
ннэ тарыныттан аты-
на диэн тииһэ суох, икки
паара харахтаах. Өссө
туеу этэрбиний диэн
толкуйдуу олоһорбут.

Профессор ыйытар:
- Таак, кини ханна
алохсуйарый?

Устудьун: - Оһаҕос-
ка.

Профессор: - Эн са-
нааҕар онно харах на-
ада дуо, өссө икки паара.

Бэтэринээр кыыс
практикатын бара сыл-
дьан, сибииннэ аттыыр
түгэнэ үүннэ. Хаһаайыт-
тар үһүө буолан, сыл
тахсыбыт сибииннэни
кемелелэн, эрдэ бэлэм-
ниллибит биллэрик мас-
ка ыйаан бэлэмнээти-
лэр. Сибииннэ сымыы-
та култайа ыйанна. Би-
ир саналаах - инэлээх
эдэрчи киһи, сибииннэ
сымыытын көрөн дэлби
сөхтө, улаханан
хайбаата, кыыһы бэтиэ-
хэлээн араастаан
санарда. Кыыс истэ са-
таан баран: "Тыйы,
хаһан да көрбөтөбүн
дуо? Бэйэҕэр суоһаа ды-
лы ымсыырдым?" - диэн
саната суох ыттыта.

Сыһыарыаны бэлэмнээтэ Алексей СЛЕПЦОВ.